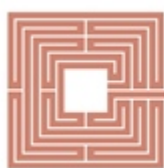

2. 10. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postavení průměrného spotřebitele v úvěrových vztazích

V současné době je široce diskutována problematika tzv. poplatků za správu a vedení úvěrového účtu spadající do kontextu práva na ochranu spotřebitele. Z právního hlediska lze tyto úvěrové smlouvy charakterizovat v souladu s příslušnou zákonnou úpravou[1] jako tzv. spotřebitelské smlouvy.

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o.

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Ústředními aktéry spotřebitelských smluv jsou na jedné straně dodavatel, resp. podnikatel a na druhé straně spotřebitel. V právu EU je spotřebitel primárně chápán jako fyzická (nikoli právnická) osoba, která jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.[2] Tuzemská vnitrostátní úprava odpovídá v tomto smyslu unijní úpravě, kdy za spotřebitele jsou oproti dřívější úpravě považovány již jen fyzické osoby.[3] Pro účely výkladu úvěrových vztahů je ovšem klíčové určit, kdo je tzv. průměrným spotřebitelem.

Pojetí průměrného spotřebitele v evropském a českém právu

Hledisko průměrného spotřebitele formuluje judikatura Soudního dvora Evropské unie (dále též „SDEU“)[4] v souvislosti s právem nekalé soutěže. V českých právních předpisech definici průměrného spotřebitele nenajdeme. Pro vysvětlení je tedy třeba se podívat do judikatury SDEU, navazující judikatury českých soudů a zejména do úpravy obsažené ve směrnici č. 2005/29/ES, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu.[5] Úprava obsažená v tomto sekundárním právním předpisu EU odráží vývoj, kterým prošla judikatura SDEU v posledních letech.

Z uvedených pramenů je možné dovodit, že evropský spotřebitel je v dnešním pojetí vnímán jako aktivní spotřebitel, tj. pozorná a kriticky uvažující osoba, která aktivně vyhledává informace před uskutečněním konkrétního právního úkonu, na rozdíl od pasivního spotřebitele, který vyžaduje vzhledem ke svému slabému postavení vyšší míru ochrany.[6]

Sjednocující judikatura SDEU i směrnice č. 2005/29/ES přispěly k vytvoření poměrně jednotného modelu evropského spotřebitele, který by měl národním soudům usnadnit výklad ustanovení týkajících se spotřebitelských smluv. Jde o normativní pojetí spotřebitele, které je založeno na tom, jak by se spotřebitel v určité situaci chovat měl, oproti empirickému pojetí, které je odlišně založeno na skutečném chování spotřebitele prokazovaném různými sociologickými průzkumy.[7]

Směrnice č. 2005/29/ES v bodě 18 preambule vychází z pojmu „průměrného spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory, jak je vykládán Soudním dvorem; (...) Pojem průměrného spotřebitele není statistickým pojmem. Pro stanovení typické reakce průměrného spotřebitele v daném případě budou muset

vnitrostátní soudy a orgány vycházejí z vlastního úsudku, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora.“

Směrnice tedy klade nároky na spotřebitelovu informovanost, pozornost a opatrnost, přičemž při výkladu jednotlivých pojmů je třeba vycházet z judikatury Soudního dvora EU i z vnitrostátních soudních rozhodnutí. Byla to právě rozhodovací praxe SDEU, která postupně vymezila pojem „průměrného spotřebitele“, a to ještě před jeho úpravou ve směrnici č. 2005/29/ES.

Stěžejním judikátem z hlediska definice pojmu „průměrný spotřebitel“ je rozsudek SDEU ve věci *Gut Springenheide*.^[8] Soudní dvůr zde pro posouzení, zda jsou určité údaje způsobilé uvést spotřebitele v omyl, vyšel z normativního pojetí spotřebitele, kdy podle soudu bylo třeba brát v potaz předpokládané očekávání, jaké by v průměrném spotřebiteli, který je v rozumné míře informovaný, pozorný a opatrný, takové údaje vzbudily, aniž by bylo třeba nařizovat znalecký posudek nebo průzkum veřejného mínění.^[9] SDEU tak vychází z pojetí spotřebitele, který disponuje určitým stupněm vzdělání, pozornosti a informovanosti a v některých případech také jazykových znalostí.^[10]

Také judikatura českých soudů vychází z výše uvedeného pojetí průměrného spotřebitele jako *„spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory (jak je vykládáno Evropským soudním dvorem). V reklamě zboží či služeb běžné potřeby již téměř každý spotřebitel očekává určité reklamní přehánění a nadsázku, jimž neuvěří.“*^[11]

Obdobně jako v judikatuře SDEU se v tuzemské soudní praxi nevyžaduje jako důkaz jednání průměrného spotřebitele spotřebitelský průzkum: *„Při posuzování, zda jednání soutěžitele je v rozporu s dobrými mravy soutěže nebo by mohlo přivodit újmu jinému soutěžiteli či spotřebitelům, je třeba vycházet z hlediska průměrného spotřebitele, který se orientuje podle značky, kvality a dalších vlastností zboží (jako např. cena), aniž by bylo nutné vzít v úvahu jako důkaz jakýkoliv spotřebitelský průzkum. Hlediskem je průměrný spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory.“*^[12]

Průměrný spotřebitel v úvěrových vztazích

Otázka průměrného spotřebitele se objevuje v judikatuře Nejvyššího soudu i Nejvyššího správního soudu^[13] především v oblasti nekalosoutěžní a známkoprávní ochrany. Používá-li se však hledisko průměrného spotřebitele pro vymezení typické reakce či představy běžného spotřebitele v souvislosti s nekalými obchodními praktikami, potom se jeví jako logické, aby stejné hledisko bylo aplikováno i obecně v souvislosti s výkladem jednotlivých ustanovení spotřebitelských smluv. Tuto premisu je možné aplikovat i na ujednání o poplatku za správu a vedení úvěrového účtu, které, jakožto spotřebitelskou smlouvu, je třeba vykládat s ohledem na představy průměrného spotřebitele o obsahu daného právního vztahu.

V této souvislosti je třeba si ujasnit, co lze od průměrného spotřebitele v postavení úvěrového dlužníka reálně očekávat, tedy jaké jsou jeho typické představy o obsahu pojmu poplatků za správu a vedení úvěru a naopak, co pod představy průměrného spotřebitele podřadit nelze.

Vodítkem pro nalezení odpovědi na tyto otázky může být nálezní finančního arbitra ze dne 15.7.2013.^[14] Finanční arbitr zde pro zjištění určitosti, resp. obsahu ujednání o poplatku za správu a vedení úvěrového účtu posuzoval význam, jaký by takovému ustanovení přiřkládal typický účastník daného smluvního vztahu. Tím je průměrný spotřebitel definovaný právem EU s přihlédnutím k sociálním, kulturním a jazykovým podmínkám na území České republiky. Podle názoru finančního arbitra průměrný spotřebitel v pozici úvěrového dlužníka aktivně řídí svou finanční situaci a jeho

zájmem je uhradit svůj dluh řádně a včas, aby tak předešel případným sankcím ze strany úvěrového věřitele.

Průměrný spotřebitel jako úvěrový dlužník také podle finančního arbitra očekává, že úvěrový věřitel bude spravovat jeho úvěr a že od něj obdrží dostatek informací pro řádné plnění svého dluhu, zejména o tom, kolik má doplatit a kolik již reálně zaplatil, a to jak na jistině, tak na úrocích a dalších sjednaných poplatcích. Průměrný spotřebitel v uvedené pozici zároveň počítá s tím, že mu úvěrový věřitel vyjde vstříc v případě, že nastane nenadálá situace, např. je-li v prodlení, kterého si není vědom, a že mu vyčíslí případnou dlužnou částku, aby ji nemusel počítat sám s ohledem na složitost jejího výpočtu. V neposlední řadě také předpokládá, že za tyto poskytnuté služby, které mu usnadňují jeho spotřebitelský vztah, zaplatí cenu v podobě poplatku za správu a vedení úvěru, neboť si je vědom faktu, že žádná ze služeb poskytovaných v rámci jakéhokoliv spotřebitelského vztahu, do kterého se v běžném životě dostává, mu není poskytována bez úplaty.

Všechny tyto služby, byť nejsou výslovně uvedeny ve smlouvě o úvěru jako spotřebitelské smlouvě, si tedy dle předmětného nálezu finančního arbitra umí průměrný spotřebitel jako úvěrový dlužník představit jako protihodnotu poplatku za správu a vedení úvěru, k jehož úhradě se zavázal a s jehož existencí byl seznámen při podpisu této smlouvy.

Na druhou stranu průměrný spotřebitel si pod pojmem správa a vedení úvěru nepředstaví služby, které jsou samostatně zpoplatněny v sazebníku úvěrového věřitele, ani konzultační či poradenské služby, neboť tyto vnímá jako součást úvěrového vztahu, ve kterém pohlíží na svého úvěrového věřitele jako na partnera, na kterého se může kdykoliv obrátit se žádostí o radu. Stejně tak nelze pod uvedený pojem podřadit bezplatné konzultace, které úvěrový věřitel nabízí např. prostřednictvím telefonní linky, ani služby jako potvrzení platební morálky, potvrzení o doplacení úvěru či vystavení splátkového kalendáře.

Můžeme tedy shrnout, že pojetí průměrného spotřebitele jako typického účastníka spotřebitelských smluv prošlo vývojem, kdy namísto původního pasivního a neinformovaného spotřebitele je hlediskem pro posuzování v evropské i české judikatuře v rozumné míře informovaný, pozorný a opatrný spotřebitel. Je to spotřebitel, kterému je v mnoha ohledech poskytována zvýšená ochrana jeho práv, ale který na druhou stranu nese plně odpovědnost za své chování a jednání a který ví, co je obsahem spotřebitelského vztahu, do kterého dobrovolně vstupuje. Lze se rovněž ztotožnit s citovaným názorem finančního arbitra, že uvedené by se mělo aplikovat také na spotřebitele v pozici úvěrového dlužníka, který by měl být aktivním účastníkem úvěrového vztahu.

Mgr. Kamila Štichová,
advokátní koncipientka

Mgr. Anna Smutná,
advokátní koncipientka

[CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o.](#)

Hvězdova 1716/2b
140 78 Praha 4

Tel.: +420 224 827 884
Fax: +420 224 827 879
e-mail: ak@akccs.cz

-
- [1] Ustanovení § 52 zákona č. [40/1964](#) Sb. občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Na úrovni EU je ochrana spotřebitele upravena řadou směrnic, za základní úpravu lze považovat směrnici Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice č. 93/13/EHS“).
- [2] Srov. čl. 2 směrnice č. 93/13/EHS, ale také úpravu obsaženou v dalších směrnicích v oblasti ochrany spotřebitele, např. směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu (dále též „směrnice č. 2005/29/ES“).
- [3] Srov. § 52 odst. 3 občanského zákoníku a § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. [634/1992](#) Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“).
- [4] Dříve Evropský soudní dvůr (ESD).
- [5] Viz pozn. č. 2.
- [6] K tomu srov. Tomančáková, B. Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady. 2. vyd. Praha: Linde, 2011, s. 16.
- [7] Srov. Hajn. P. Oslabená ochrana spotřebitelů? K aktuálnímu výkladu směrnice o nekalých obchodních praktikách. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). [cit. 2013-08-19].
- [8] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 16. 7. 1998, ve věci C-210/96, Gut Springenheide GmbH and Tusky v. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt.
- [9] K otázce průměrného spotřebitele viz také např. rozsudek ESD ze dne 22. 6. 2006 ve věci C-24/05 P, Storck v. OHIM.
- [10] V případě mezinárodní kampaně je průměrným spotřebitelem průměrně anglicky mluvící spotřebitel, běžně informovaný a přiměřeně pozorný, srov. rozsudek ESD ze dne 8. 9. 2005 ve spojených věcech T-178/03 a T-179/03, CeWe COLOR v. OHIM. Jinak tomu logicky bude v otázce prodeje výrobku týkajícího se pouze jednoho členského státu EU.
- [11] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006.
- [12] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2500/2010.
- [13] Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2009, č. j. 3 As 13/2009 – 76 nebo rozsudek ze dne 27. 2. 2013, č. j. 7 As 125/2012 – 43.
- [14] Nález finančního arbitra ze dne 15.7.2013, ev.č. 5700/2013

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací – režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)